

DOLENJSKE NOVICE

Dolenjske Novice izhajajo vsak četrtek; ako : : je ta dan praznik, dan poprej. : :

Cena jim je za celo leto (od aprila do aprila) 3 K, za pol leta 1-50 K. Naročnina za Nemčijo, Bosno in druge evropske države znaša 3-50 K, za Ameriko 4-50 K. List in oglasi se plačujejo naprej.

: Vse dopise, naročnino in oznanila :
: sprejema tiskarna J. Krajec nasl. :

Olje iz bučnega semena.

Za olje je danes velika stiska, tako velika, da bi bil greh in škoda, ako bi se za olje ne izkoriščala semena, ki so dobra za to. Po naših krajih velja to za bučno seme in za seme solnčnic.

Bučno seme rabijo Štajerci že od nekdaj za olje. Tam pridelujejo buče med turščico in krompirjem kakor pri nas, toda tam so bolj gospodarni, ker obračajo bučno seme najprej za olje in še-le potem za klajo prešičem v podobi iztisnjenih bučnih tropin. Na ta način dobivajo domače olje, ki je prav dobro za jed in tudi po ceni. Štajerci ga hvalijo bolj kakor vsako drugo olje. Zato ga imajo pri vsaki hiši. Danes ga je dobiti pa tudi v trgovini, kjer ima tako visoko ceno kakor najboljše vrste drugega olja.

Po naših krajih dajemo bučno seme prešičem. Pri današnjem pomanjkanju olja in pri današnji draginji je pa tudi za nas postala potreba, da obračamo bučno seme najprej za olje. Vsaka hiša, ki prideluje kaj več tega sadeža, bi morala letos bučno seme skrbno spraviti in porabiti za domače olje, ker smo tega še bolj potrebni, kakor naši sosedje po Štajerskem. Naj se tedaj vse bučno seme skrbno spravi in ravnat tako tudi vse seme solnčnic, na kar se je opozorilo posestnike pravočasno tudi že po vsih naših županstvih.

Da dobimo olje iz bučnega semena, je treba mlinov, ki imajo potrebne priprave za to, stope in stiskalnice. Po Dolenjskem nimamo takih mlinov, imamo jih pa na Gorenjskem. Najbližji taki mlini se nahajajo na Seničici pri Medvodah, v takozvanem „Seniškem grabnu“. V te mline je treba pošiljati bučno seme in seme solnčnic. Kdor je pridelal ali dobil kaj več semen skupaj, ga lahko sam pošlje. Pri naših malih razmerah bo pa najbolje, da ga pošlje cela vas ali sploh večje število posestnikov skupaj, ki so zavzeti za dobavo potrebnega olja. Dobljeno olje naj se razdeli potem med posestnike po razmerju odda-

nega semena. Ravnotako tudi bučne tropine, ki dajejo izvrstno krmo za prešiče in goved.

Bučno olje je slastno. Okusa je nekam podobnega kakor orehovo olje. Tudi olje iz solnčnic je dobro za jed. Prvi trenutek se morda ne bo vsakemu dopadlo, ker smo vajeni drugemu olju, toda lahko in hitro se mu bomo privadili kakor so se mu drugod. Tudi daljava do Medvod in z njo združeni stroški za pošiljanje blaga ne smejo pri današnjih razmerah delati zaprek in težav. Pri današnji draginji blaga in pri današnjem pomanjkanju živila se vse to porrne in poplača.

Kulturni urad deželnega odbora bo šel interesantom rad na roko in daje vsa potrebna nadaljna pojasnila o tej stvari. Pripominja se pa, da se sme doma pridelana oljna semena uporabljati le za olje, ki se bo rabilo v domači hiši in za potrebo domačih ljudi.

Rohrmann.

Preskušnja vina v kozarcu.

Mlado vino, zlasti, če je pridelano v mokri jeseni, če se niso med trgatvijo gnile in nezrele jagode skrbno odbirale in most iz njih posebej spravil, je rado podvrženo rjavenju.

Tako vino postane, če stoji dlje časa na zraku, bodisi v kozarcu, v nepolni steklenici ali v nepolnem sodu rjavo.

Najprvo dobi bolj temno barvo, kasneje postane rjavo in nazadnje čisto gosto in neužitno.

Po leti v gorki kleti se pa tako vino prav rado pokvari in zavre. Zato je z rjavečim vinom treba previdno ravnati in sicer koj od početka.

Da vidimo, ali je vino podvrženo rjavenju, ga je treba najprvo preskusiti v kozarcu. To se mora zgoditi kmalo po kipenju, kakor hitro se je vino ustanovilo, na vsak način pa poprej predno ga ločimo od drož, toraj predno ga v prvič pretakamo.

Za prvo pretakanje je sicer še časa dovolj, ampak letos se vino zato prej pre-

taka, ker gre hitro v prodajo. Zato je treba vinogradniku tudi prej vedeti, ali je vino rjavenju podvrženo ali ne in v koliki meri.

Da se o tem prepričamo, napolnimo iz vsacega soda po en kozarec z vinom in ga pustimo nekaj časa stati na zraku. Da se ne izvrši zamenjava, je najbolj, da pustimo kozarec stati kar na sodu, iz kojega smo ga napolnili.

V dveh do treh dneh vidimo, potem kakšno lastnost da vino ima. Če svojo barvo ne spremeni, ampak se znabiti od vrha doli v kozarcu lepo čisti, potem je to znamenje, da je vino zdravo in da mu zračenje ne škoduje, temveč koristi.

Če pa vino najprvo ob robu kozarca, potem pa vse temnejše postane, potem je to znamenje, da je rjavenju podvrženo. Če kaže to napako v večji meri, potem postane tudi kmalo čisto gosto in se čez nekaj časa na njegovem površju pokažejo mastni vijolčasti madeži, ki so skupine škodljivih bakterij, katere vino razkrajajo in kvarijo. Tako vino bi se, če bi ga pustili brez pomočka, tekoma poletja prav gotovo pokvarilo.

Najboljše sredstvo proti rjavenju vina je žveplanje ali pa, kot nadomestilo zanj, natrijev bisulfit.

Vino, ki v kozarcu rjavi, moramo pri pretakanju ali polnitvi zažveplati in sicer čem bolj temno ali gosto postaja, tem bolj ga je treba zažveplati. Na vsak hektoliter vina je treba vzeti, če hudo gosto postaja cel, če v kozarcu samo temno postane pa pol azbestnega traku žvepla.

Če nimamo žvepla, lahko rabimo mesto njega natrijev bisulfit in sicer v prvem slučaju 3 g v drugem pa 5 g (pol deke) na 100 l vina.

Natrijev bisulfit je beli prah, ki se ga odtehta in streše v sod in tam z vinom dobro premeša. Lahko se pa tudi prah poprej raztopi v kozarcu vode in potem še-le v vino pomeša.

Ker se vino, ki je podvrženo rjavenju, — ako se ž njim pravilno ne ravna — pokvari in postane neužitno, naj bi se vsi tisti, ki imajo z vinom opraviti, tega na-

sveta poslužili, da se obvarujejo škode, ki utegne biti pri sedanjih visokih vinskih cenah posebno občutna. B. Skalický.

Vojska in smrt.

(Dalje.)

Če opazujemo umiranje na bojnem polju od zunanje strani, tedaj se nam zdi manj vredno in obdano od najgroznejših prizorov, ki nam zbuja strah in drhtenje. Kaj pomeni tu človek s svojim slabotnim življenjem v primeri z umiranjem v velikanskem številu ljudskih mas? Toda take misli se nam vzbuja le, če opazujemo vojno od zunanje strani. V svoji notranjosti, v svojem bistvu pa je smrt vsakega vojaka-posameznika vzvišeno, mogočno umiranje. Ta, ki na videz podleže kruti smrti, je vendar v svojem bistvu zmagovalec. Oni junaki, ki padejo v vojski, so žrtve smrti. A v resnici so pravzaprav zmagovalci nad smrtjo, kajti njihova mogočna življenska volja kljubuje smrti in ne klone pred njo. On — vojak — že s tem zmaga, da se odreče življenju iz ljubezni do domovine. Ti junaki ne umirajo ob domotožju in radi domotožja, oni dajo svoje drago življenje za domovino in iz ljubezni do nje. Vojak postavi vse svoje življenske moči v bran proti smrti, vso neomajno voljo, pokorščino do konca, vročo ljubezen do domovine, trden sklep, boriti se za-njo do zadnje kaplje krvi, do zadnjega dihaja.

Lepa junaška smrt ni le v očeh ljudstva mogočna in občudovanja vredna, temveč ona postane sveta in mogočna, ožarjena in osvetljena z žarki religije. Naši junaki, ki so padli v težkem boju, so si pred odhodom na kraj blaznosti in grozot očistili svojo dušo v spovedi in se združili s Kristusom v sv. Obhajilu. Oni so se v težkih dnevih in grozopolnih nočeh tesno oklenili svojega Boga, edinega, ki jim lahko pomaga. V smrtni uri, v težkih odločilnih trenutkih, ko se človek bje s poslednjimi močmi za svoje lastno življenje, so poletele njih želje in misli tja proti nebesom, k njemu Vsemogočnemu. In ko jih je smrt zgrabila s svojo koščeno roko, je

LISTEK.

Naš cigan.

Piše poročnik Jože Barle.

Kateri Dolenjec ne pozna ciganov? Kot majhen otrok sem se vselej plašno skrtil za materino krilo, kadar je prišel kak cigan, z lasmi kakor oglje, in prosil „malo kóžice“. Kot majhen dijaček sem se pogosto klatil po hostah okrog Novega mesta in iz gotove daljave opazoval ciganske šotore.

No, in celo na fronti sem dobil priliko, da se seznanim s temi ljudmi, celo bliže.

Pridelili so me novi kompaniji in mi dali novo moštvo. Predno si momce ogledam, si dam prinesiti zapisnik. Berem, berem lepa slavonska imena, kar mi oko obvisi na imenu „Brajdičević“. Halo, kaj pa to?

„Je-li Brajdičević cigan?“ vprašam četovodjo.

„Jest, gospodine poručnik“, odgovori Slavonec.

Kdo pa se more drugi pisati Brajdičević, kakor samo cigan? Nemec se piše Merer ali Müller, Ajdovčan se piše Jare

ali Gnidovec, no, in cigan se piše Hudo- rović ali Brajdić, k večjemu Brajdičević. To mi bo pač potrdil vsak Dolenjec.

Dal sem si privesti momce, drugega za drugim. Naposled pride moj cigan. Delal je vso čast svojemu stanu. Lasje kakor oglje, oči kakor žareči krogli, zobje kakor sneg, a polt kakor črna, kakor pravega črnca. Zamorci, ki so jih včasih kazali v Tivoli, niso bili nič bolj črni.

„Ime?“

„Brajdičević Stjepan!“

„Rodjen?“

„U šumi!“

Najbrž nisem naredil prav duhovitega obraza na ta odgovor, ker ciganu so se za- lesketali zobje v nasmehu.

„A kod kuće?“

„U šumi!“

Ni poznal nič kot svojo šumo. V šumi je bil zagledal luč sveta, v šumi je zraščel, v šumi je živel, — v šumi bi rad umrl. Dolgo sem se pogovarjal z njim. Naposled sem ga vprašal, kako so ga vtaknili v vojaške, če je živel vedno v šumi. Nasmehnil se je zvito in mi odgovoril:

„Kralj ima dugu ruku!“ —

V kratkem sva postala najboljša prijatelj z mojim Brajdičevićem, in sicer zato, ker sem mu nekoč podaril — pipo. Bilo je tako:

„Moj cigan je bil miren kakor ovca, nikomur ni storil nič žalega; njegovi tovariši so ga vedno dovolj dražili, a on jim je samo pokazal svoje bele zobe in dobro je bilo. A kadil je Stjepan strastno; za „svoju lulu“ bi si bil dal iztrgati živo srce iz telesa, a za pipo duhana bi bil prodal dušo. Jaz sem se mu najbolj prikupil s tem, da sem mu sem in tja podaril „duhana“.

Tega mirnega človeka opazim nekoč, da se nekaj čudno obnaša. Pozovem ga k sebi.

„Što ti je, Stjepan?“

„Ubiti ga ću, ubiti ga ću!“ je ponavljal, škrtaje z zobmi in stiskaje močne pesti; vsaka mišica na njegovem obrazu se je tresla. Mislil sem, da je zblaznel.

„Ubiti ga ću, gospodine poručnik!“

„Što govoriš? Koga? Ili si poludio?“

„Ko mi je ukrado lulu!“

A to je bilo — sedaj sem ga razumel! Bil je tako razgret, da bi bil res v stanu učiniti kaj takega. — Imel sem slučajno dve pipi; v hipu sem storil heroični sklep,

da mu eno podarim. Poiščem torej v nahrbtniku eno pipo in mu jo dam.

„A pazi, cigane! Nemoj jo izgubiti!“

Nesrečni Stjepan je kar ostrmel, odprl je na široko oči in usta; to mu je bil predragocen dar! Naposled je pipo vzel in iskal besedi, kako bi se zahvalil.

„Već dobro, cigane, samo pazi na lulu!“

Še vedno je lovil za besedami! Končno vzdigne roko kakor k prisegi:

„Gospodine poručnik, za Vas dušo; život!“

S temi besedami je oddirjal po strelskem jarku. Bil je kakor nor. Sédel je na tla in božal svojo pipo, pa zopet vstal in dirjal naprej ter vsakemu kazal svojo pipo.

S to malenkostjo sem si v njem pridobil prijatelja, ki mi je sledil kakor senca, samo, da bi me varoval, če treba. Če ni smel za menoj, mi je ves v skrbeh sledil z očmi.

Meni se je revež smilil. Na celeni božjem svetu ni imel nikogar. Očeta in matere ni nikdar poznal, sester in bratov ni imel. Kolikokrat sem ga opazoval, ko je prišla vojna pošta. Vse je drlo skupaj — Stjepan je stal oddaleč in pušil svojo pipo. Drugi so se žarečih oči, z veseljem na licu

(Dalje sledi.)

Razglas. Vse, na katerikoli način v posesti civilnega prebivalstva se nahajajoče predmete vojaške opreme (uniforme, čevlje, itd.), je takoj oddati pri pristojnem županstvu. Prestopki te odredbe se bodo, v kolikor ne spadajo pod kazenski zakon, kaznovali po ministrski naredbi z dne 30. septembra

1857, drž. zak. števil. 198, z globami do 200 kron, odnosno z zaporom do 14 dni. Pred nabavo predmetov vojaške oprave na katerikoli način se vnovič kar najresneje svari.

Padel je junaške smrti za dom in cesarja dne 1. nov. in bil isti dan pokopan na bojišču inf. Jakob Kastelic, rojen leta 1883, Vrhovo pri Novem mestu. To žalostno vest je sporočil gosp. vojni kurat Gnidovec iz vojne pošte 53. prečastitemu novomeškemu župnemu uradu. Naj se odpočije mladi junak v večnem raj!

Iskrene pozdrave pošiljajo od bistre Soče slovenski fantje vsem Slovencem in Slovenkam, posebno pa poštenim Dolenjкам, in kličejo: Kmalu na svidenje! Francišek Dular, Podboršt pri Mirni peči; Karol Hribar, Sv. Križ pri Kostanjevici; Janko Rok, Ragačiče pri Škocjanu; Joško Ozir, Sv. Andreja in Alojz Hvala, Idrija.

Učiteljski žepni zapisnik (Slomšekov) izide prihodnji teden ter se bo začel takoj razpošiljati.

Potres. O potresu v Gornjem gradu in okolici se čita v listih še sledeče: Bil je lokalni, navpični sunek, kateremu so dne 29. in 30. oktobra sledili nadaljni slabši sunki. Te so čutili samo v okrožju kakih treh kilometrov. Najbrže se je kaj zrušilo v osrčju Menine, ker so po sunkih kazali studenci najprej stalno, pozneje pa belkasto vodo. V gozdnem okraju Gradišče ob zadreški cesti so se odločile velike skale in se zvalile na cesto. Pri nekaterih hišah v gornjegrajskem trgu so se podrli dimniki. S pročelja župne cerkve je vrglo kamenito kroglo, ki je padla z groznim treskom na pločevinasto streho nad župniščem, jo utrla ter odtod telebnila na tla pred cerkvena vrata. V prvem strahu so nekateri mislili, da trg bombardirajo. V graščini so vsi prostori več ali manj razpokani. Tudi freska na stropu velike dvorane je poškodovana. V cerkvi in župnišču so se z novega pokazale in razširile stare potresne razpoke iz leta 1895., deloma so nastale nove.

Kaj delajo trapisti. Dolge zimske noči se bližajo, v katerih se rado čita. Nabavite si tedaj lepo mično knjižico: „Brat Gabriel Giraud in njegova ustanova v Rajhenburgu“, ki je za vsako družino zelo priporočljivo berilo. Dobi se v vseh knjigarnah v Ljubljani in Novem mestu in v drugih mestih.

Zakonski blagoslov. Italijanski zdravnik Dissantis je poročal, da je v Paganu (Italija) povila neka 40letna kmetica že 56 otrok. Večkrat je imela trojčke in tudi četvorčke, enkrat je imela celo 6 otrok. Večinoma niso otroci živeli; živi med vsemi 56. otroci le ena hčerka.

Smrtna nesreča. Posestnik Ivan Jakše iz Gor. Orehovice, okraj Rudolfovo, se je peljal dne 1. novembra na koleseljno iz Gor. Orehovice v Novo mesto. Poleg njega na vozu je sedela begunka Ivana Makovec iz Komna, okraj Sežana. Na strmi cesti med Zapuže in Pristavo je naenkrat odnehala pokvarjena zavornica in je začel ves voz z veliko silo pritiskati na konja, ki pa ni bil kos voza zadržavati. S silovito naglico je pridrčal voz v cestni jarek in se tam preuknil. Pri tem, ko je konj prevrtnjen voz še nekaj časa vlekel po jarku, si je zlomila Makovec levo roko v nadkomolcu. Jakše je potegnil koleselj zopet iz jarka na cesto in akoravno je bila Makovec močno ranjena, sta se vseeno peljala hitro naprej. Komaj sta pa prevozila pol kilometra, je postalo nesrečni begunki močno slabo in kmalu potem je izdihnila na koleseljno svojo dušo. Kakor menijo, ni vzrok smrti samo zlomljena roka, ampak najbrže tudi notranja težka poškodba.

Poizkušen samoumor v cerkvi sv. Štefana na Dunaju. Dne 6. oktobra se je v cerkvi sv. Štefana na Dunaju med službo božjo ustrelil 23-letni mesarski pomočnik Schmied. Poleg sebe je imel svojega tri-letnega sinčka. Bil je težko ranjen. Vzrok: prepir z ženo. Cerkev so nanovo posvetili.

Vlom. V podružnico cerkve sv. Duha v Celju je vlomil neznan zlikovec, odprl

nabiralnik in odnesel nabrani denar. V isti noči je hotel najbrže isti zlikovec vlomiti v Marijino ali nemško cerkev v Rotovski ulici, toda močnih hrastovih vrat ni mogel premagati, samo odtrgano kljuko so našli zjutraj.

Najvišje cene za jajca. Deželna vlada je določila najvišje cene za jajca in sicer v Ljubljani, kadar prodaja pridelovalec 28 vin. eno jajce, v obrtniški trgovini pa 32 vin.; povsod po deželi pa, kadar prodaja pridelovalec 20 v, v obrtniški trgovini 24 v. Prestopki se bodo kaznovali z denarno kaznijo do 2000 K ali z zaporom do treh mesecev, pri obtožilih okolnostih pa z denarno kaznijo do 5000 K ali z zaporom do 6 mesecev.

Obligacije IV. vojnega posojila. Hranilnica in posojilnica za Kandijo in okolico naznanja, da so obligacije IV. avstrijskega vojnega posojila že prišle in jih stranke, ki so podpisale vojno posojilo pri omenjeni zadrugi, lahko prejmejo ob uradnih urah.

Za goriške begunce je nabral gospod F. Ogrič s prodajo fotoslik v cesarice Elizabete bolnišnici v Novem mestu 12 kron. Čast!

Vlomi in uboji, tatvine in roparski napadi se v zadnjem času na Spodnjem Štajerskem na prav grozovit način množijo. Pred kratkim še-le se je zgodil roparski vlom v Schosteritschevo trgovino v Podlehniku pri Ptuj. Zdaj pa se zopet poroča o dveh vlomih, ki so jih izvršili roparji v Leskovcu v Halozah, to pa pri Blodniku in Straschilu. Nasilne roparje, ki so grozili z nožmi in drugim orožjem, so komaj prepodili. V sv. Barbari v Halozah so zopet nekega moža ubili in mu več tisoč kron oropali.

Grozen zločin se je zgodil v občini Kot pri sv. Jakobu na Koroškem. Lastnica Pavličeve kočje je prodala svojo posest sestričini Kanale. Ker je bila ta Kanale na kupnini še nekaj dolžna, obenem pa jako skopuška, je sklenila staro žensko umoriti. Vzela je malo sekiro in čakala v predhišju, da bi Pavlič prišla iz svoje sobe. Ker ta ni prišla, šla je Kanale v sobo in je s sekiro ubila staro. Potem je mrliču krvavo obleko slekla in drugo oblekla, skrila mrliča pod posteljo in odpravila z vodo sledove krvi iz tal. Zvečer je s svojim možem mrliča na voz naložila, vrgla čezenj rjuho, povedala ljudem, da gre v mlin, zavozila mrliča v jarek in ga notri vrgla. Potem se je zopet mirno domu peljala. Ko so mrtvo pogrešali in iskali, našli so jo ljudje v jarku. Sum se je takoj obrnil proti morilki. Bila je s svojim možem aretirana in vklenjena odpeljana k sodnji v Rožek. Morilka je svoje dejanje brez vsakega kesa priznala.

Predrzen rop. Uradnik Levei in sluga Vantulek ogrske komercialne banke v Budimpešti sta 6. t. m. krog poldne prevzela v osrednjem zavodu za bančno filialko v Rakoczijski ulici 47.000 kron in nekaj vrednostnih papirjev. Ko sta se s tem denarjem vračala v filialko, jima je prihitel nasproti približno 18 leten fant v obleki bančnega sluga in rekel slugi Vantuleku: „Gospod Vantulek, jaz sem prestavljen iz centrale k Vam v filialko, vi pa pridete v centralo. Izročite mi torbo in pojdite h kontrolorju.“ Nič hudega sluteči sluga je izročil torbo in se vrnil v centralo, uradnik je pa šel z novim slugom dalje proti Rakoczijski ulici. Nenadoma pravi novi sluga, da je pozabil v centrali ključ in da gre hitro ponje. Uradnik mu je sledil in ker je jel sumiti, ga je hotel prijeti. A „sluga“ se mu izmuzne in steče v neko stransko ulico, kjer je izginil. Doslej še niso našli drznega tatu.

Vino po 52 v liter se prodaja v Gorici.

Dopisi.

Iz Mirne peči. V nedeljo, 12. t. m. je imel pri nas zjutraj cerkveno opravilo za begunce begunec vlč. gosp. Franke, župnik iz Oseka. Begunci so prišli tudi iz

drugih župnij — iz trebanjske, dobrniške, trebelske — kakor hitro so zvedeli, da jim bo govoril begunec-sotripin. Pa tudi domači farani, med katerimi vživajo ubogi begunci prijazno gostoljubje, so se vdeležili v lepem številu božje službe, tako da je bila cerkev do zadnjega prostora polna. Med sv. mašo je bila lepa, ginljiva pridiga. Dvojen namen — se zdi — je imel vlč. gospod govornik pri tem govoru: Domačinom je hotel vzbuditi ljubezen do vbojih beguncev, ko je povdarjal njihovo revo, ker so morali zapustiti vse: svoje hiše, svoja polja, svoje vinograde; povdarjal je vzgled Jezusov, kako je bil on usmiljen do vbojih, da storimo tudi mi tako; povdarjal je, kako so vršili dela krščanske ljubezni do bližnjega svetniki (sv. Venceslav in sv. Martin), naši vzgledniki in se skliceval na naša usmiljena srca, da bomo po svojih močeh pomagali beguncem. Begunce pa je tolažil, naj zaupajo v Boga, ker skoraj pridejo lepši dnevi. — Uspeh tega govora je bil naravnost sijajen. Begunci so bili potolaženi, ko so čuli besede domačega dušnega pastirja in spoznali, kako je ravno on njih najboljši prijatelj, ker jih ne zapusti v sili, ampak vedno očetovsko skrbi zanje in jim lajša strašno gorje pregnanstva. Domačini pa so spoznali iz njegovih besed pravo njihovo bedo in sklenili, pomagati jim, kolikor bo v njihovih močeh. Marsikdo je naredil sklep: Čeprav sam stradam, tem revežem bom pomagal. Zopet nov dokaz, kako pripomore vse k dobremu tistim, ki se boje Boga.

Iz Suhora se poroča: Dne 27. okt. t. l. so žalostno peli zvonovi pri župni cerkvi sv. Jožefa in žalno je plapolala črna zastava z občinske hiše v slovo, ko se je vršil pogreb ponesrečenega župana g. Janeza Kramariča. Ljudje so prihiteli od vseh strani, iz domače in sosednjih župnij, da ga sprejmo na zadnji poti k večnemu počitku. Sprevod je vodil domači župnik vlč. g. Jak. Pavlovčič iz hiše žalosti do župne cerkve, kjer je bila peta črna sv. maša z libero in od tod na pokopališče sv. Jakoba v Bereči vasi. Ob mrliskem vozu so svetili občinski odbor-niki. Pred njimi je šla vsa šolska mladina z učiteljsvom in dekleška Marijina družba. Za mrličem so stopali sosednji gg. župani: Alojzij Mihelčič iz Lokvice, Martin Bajuk iz Božakovca, Anton Bajuk iz Drašič, Ivan Kramarič in Matija Cesar iz Radovice, da skažejo zadnjo čast svojemu vrlemu tovarišu. V sprevodu so se opazili tudi tukajšnji gg. orožniki, mnogo uniatov in mnogo ljudstva v nepregledni vrsti. Sprevod se je pomikal v najlepšem redu do pokopališča. Tu je pokojniku pri odprtem grobu v slovo govoril v vznesenih besedah naš občečislani deželni poslanec gospod Al. Mihelčič. Govor je bil tako pretresljiv, da ni ostalo nobeno oko suho. Na to so zapeli pevci žalostinko z upanjem, da se vidimo nad zvezdami. Grobarji so pa takoj zagrnil s črno prstjo zemeljske ostanke nam nepozabnega g. župana. Po pogrebu je šla samo ena govorica od ust do ust, češ, da tako lepega pogreba in toliko zbranih ljudi se ni še videlo v tej občini. In prav je tako! Pokojni župan je to tudi zaslužil. Saj bil je on lep vzgled celi občini, ker je bil globoko veren mož, vzoren gospodar, dober oče svojim otrokom, vesten in natančen v poslovanju županskih dolžnosti, posebno v sedanjem bojnem času ter vedno zvest pristaš S. L. S.; bil je tudi član kraj. šol. sveta in večleten odbornik metliške in suhorske hranilnice in posojilnice. Čast takemu možu! Umril je, žal, v najlepši moški dobi star šele 47 let ter zapušča bolno do smrti žalujočo ženo in dva odrasla otroka. — Dragi Ivan, počivaj v miru, dokler se ne vidimo v nebeškem raj!

Iz dolenskega Kota. Tolikokrat se čuje sedanjí čas govoriti — a, sedaj je kmet gospod, kmet odira meščana itd. Kako nepremišljen in krivičen je tak očitek, lahko spoznamo iz naslednjega. Čudno! Kar more

kmetovalec postaviti na trg, živino, žito, krompir, mleko... vsemu temu so se diktirale maksimalne cene; a kar mora on kupiti, to nima nikake maksimalne cene, k večjemu — petrolej. — Pšenica ima sedaj ceno 38 kron; ker jo moram pa na kolodvor postaviti, mi za dovoz iz našega Kota pri metričnem stotu odletite dve kroni. Ostane mi le 36 K. Preje sem lahko doma prodal po 28 do 29 K. Zvišala se je cena toraj le za 24 %. Tako prilično tudi pri drugem žitu, pa še manj. Krompir se nam plačuje po devet kron — dokler mu je bila cena po 12 K, se ni noben komisjonař ganil — za dovoz mi odpadete dve kroni pri sto kronah. Ostane mi sedem kron ali 12 do 13 % zgube, ker po devet kron sem ga tudi preje lahko doma prodal. Kaj pa delavci? Dvignili so zahtevo za 100 do 150 %! In kar moram kupiti?! Podplati preje tri do štiri krone. Sedaj sem dal za nje 36 kron, to je 800 % poviška! Navadno blago za delavca, hlačevina, preje 150 K do dve kroni, sedaj 14 do 18 K meter, kar znaša 933 % poviška; enako je pri kotenini. Gorje kmetovalcu-„gospodu“, ki mora osem ali dvanajst članov družine obleči. Laškemu olju je bila cena preje 1 K 12 h za liter, sedaj 13 do 14 kron, kar znaša 1061 % poviška!! Ako pa revni kmetič proda kakega pujska za par kronic dražje, brž pred sodišče s hudodelcem! Povišal se je sedaj še zemljiški davek za 40 %, posli, delavci zahtevajo povišek. Iz tega pregleda je razvidno, da mora kmetovalec opešati, ker prejemki njegovi niso v nikakem razmerju s stroški. V Ameriki se je cena pri žitu dvignila za 220 %!

Ja, pa je kmet voli prodal ali konja, pa dobil zanje kar dva- do tritisoč kron. Vidite, da je kmet saj — baron! Počasi, prijatelj! Vedi, da voli, konji ne vzrastejo v enem letu v hlevu. Za to je treba treh do štirih let. Koliko dela, koliko truda in stroškov je imel kmetovalec v tem času s tem blagom! Marsikateri je moral radi klaje v najem vzeti travnik, njivo, da je mogel prerediti živali. Preračuni vrednost krme, porabljene v teku treh do štirih let: plačo hlapcu, pastirju, njihovo hrano, nabavo stelje, del davkov, itd., pa bodeš našel nazadnje, da je kmetovalec poleg tolikega truda k večjemu malo večje obresti od založenega kapitala prejel, ker vol, kakor znano, ne daje mleka, ravnotako konj ne. Seveda je lepo slišati, ta pa ta je dvajali 3000 kron za živali dobil. Nobeden pa ne misli, kako veliki stroški se tega drže. Še slabše, sevé, je pri pitanih svinjah. Ker ni zadostnih delavcev, mora eden delati za dva, tri. Ob času košnje, žetve, je mogel k večjemu dve, tri ure počivati. Ob 11. uri spat, ob 2. ali 3. uri zopet vstati. Sicer bi ne bil travnik pokošen, njiva ne zaorana. Taka-le, pa še mnogo slabša, je podoba kmeta — „gospoda“!

Iz bojnega polja piše nadporočnik g. inženir Albert Vedernjak, strokovni učitelj na Grmu svoji gospej soprogi v cenzuriranem pismu z dne 30. oktobra med drugimi osebnimi stvarmi tudi sledeče vojne zanimivosti: „... V kratkem bodeš mogoče spet čitala, da je neki nadporočnik v rezervi četa bil odlikovan z najvišjo pohvalo. Da veš, zakaj, Ti hočem na kratko opisati nekaj epizod iz zadnjih bojov, ki so za nas srečno iztekli, polentarjem pa njih korajžo precej ohladili. Seveda ni brez izgub šlo, a na laški strani jih je vsaj 3 do 4 krat več ranjenih in mrtvih bilo. A največje čudo pa je, da moja stotinja ni zgubila ne enega. Bog in sreča junaška je z menoj, tako vsi pravijo. Tudi lansko leto na Ruskem in letos maja meseca sem imel vedno srečo...“

Toraj k stvari. Opazili smo pri neprijatelju neko večje delovanje, slutili in vedeli smo, da hoče poskušati svojo srečo s Bošnjaki. Tudi mi nismo spavali. Kopali in rili smo pod zemljo kot krti, nastale so kaverne, pomnožili municijo in z nestrpnostjo čakali napada Italijanov. Minuli so trije, štirje dnevi, a še nič. Že smo

obupavali, da si je polentar premislil vso stvar, no pa nazadnje se je pa le začelo.

Sladko sem spaval; ni še ena ura minila, ko me moji telefonisti prebude. Ves zaspan nisem v prvem trenutku vedel, za kaj se gre. Čudno ni, ker cele noči ne zatisnem očesa. „Kompanie Kommdt.“ mora celo noč bdeti in pridno nadzorovati vse, medtem ko si drugi lahko malo oddahnejo in spočijejo. Streljanje topov me je pa takoj zbrihtalo. Napad se je začel, pa kako. Grmelo in bobnalo je kot pri največji nevihti. Ob 7. uri v jutro se je začelo! Hitro smo jo odnesli v kaverne, podal se na svoj „Beobachtungsstand“ ter gledal in štel granate, ki so bile namenjene hrabrim branilcem soške fronte. Granate in pa, kar je še skoraj hujše, težke mine so padale ko toča po naših pozicijah. Čakal in poslušaval sem, kdaj da začujem krik ranjencev, pa ni bilo nič tega.

Najbolj so obdelovali moje desno krilo in eden moj takozvani „Stützpunkt“ pred menoj. Ker ni bilo vetra, je stal nad celo mojo in tudi nad sosednjimi pozicijami gost, rumenkast, zelenkast in tudi črn dušljiv dim. Mislil sem, da je „Stützpunkt“ in ž njim cela posadka zgubljena. To bobnačoče streljanje je trajalo do približno 12. ure dopoldne. Tedaj so se začele strojne puške kakor da bi nekje voda vrele, streljanje se nam je bližalo. Znali smo, da se napad začne. Vsak je hitel na svoje mesto ter komaj čakal, da prisodi par gorkih pohlepnu polentarju. Medtem je nalahek vetrič razgnal meglo, in videli smo, kako hite Italijani proti našim žicam. Sovražni topovi so malce utihnili, potem pa začeli za nani streljati v rezerve. Sedaj so se pa naši topovi vseh kalibrov oglašati začeli. Videli smo, kako da cepajo polentariji, ki so nas napadali v štirih redih. Kateri so prišli do žic, so bili od naših bosanskih pušk ustreljeni. Ni jih dosti ušlo; še sedaj se jih vidi ležati. Ni mogoče jih pokopavati vse naenkrat. Če jim hoče kedo na pomoč, bilo je seveda dosti ranjenih, ki niso mogli iti, pa takoj začno streljati. Prepustiti smo jih morali svoji žalostni usodi. Prvi napad si fajno odbit. Pokončno stoje so momci pucali za bežečimi sovragi. Zopet začne laška artilerija, hitro se spet vse zarije v luknje. Sledi še en napad, pa že z manjšo silo. Tudi ta je odbit. Nastala je noč. Utrujeni Bošnjaki so pojedli svojo menažo, a še ni prišel čas odpočitka, krpati in popravljati smo morali, kar nam je čez dan polentar na žičnih ovirah in pozicijah sestrelil. Med delom v temni noči smo slišali grmenje topov na levi strani. Drugi dan smo čuli, da so napadali ponoči naše leve sosede, in istotako bili krvavo zavrženi od Bosancev.

Dva dneva so nas še z topništvom obdelavali, a brez večje škode. Pomirili so se, a mi smo se zopet lahko odpočili, pa ne dolgo. Čez tri tedne se je spet začela ista komedija. Pa tudi sedaj smo srečno prestali ta peklenški ogenj.

Žali Bog niso polentariji ne prvič, ne drugič prišli v mojo bližino, kar je moje junake Bosance, ki so kar žejali po laški krvi, zelo ujezilo. Dobili smo vsi pohvalo od vseh višjih poveljstev. Žali Bog, je mnog Bosanec, junak, izdihnil pri sosednjih oddelkih, posebno pa tam, kjer sem bil maja meseca. Kakor veš, sem takrat zavzel zelo važno postojanko in jo iztrgal lačnemu Lahu iz rok. Iz dotične šumice, ki je naprej potisnjena iz fronte, se vidi polentarjem v hrbet, in to jim ne ugaja. Zatorej so tudi to rajžo napeli vse sile, nas pregnati, pa Bog je drugače hotel.

Kakor sem ti menda že pravil, bi me kmalu pri drugem obstreljevanju zadela mala granatica. No, ni eksplodirala, ampak se ponižno prikotljala do moje kočice, kjer smo jo pred pragom pomišljeno sprejeli in shranili v spomin na laške mrcine.

Nekaj me pa pri vsej stvari jezi. Vse druge polke se hvali uvek po novinah, a hrabrih Bošnjakov se pa nikdo ne spominja.

Izdajatelj in založnik J. Krajec nasl.

Vsi upamo, da bodo zaslužno pohvalo še prejeli. Najmanj vsaki drugi se ponša s kako hrabrostno svetinjo, in zgodovina menda ne bo pozabila junakov, ki so se neštetokrat odlikovali in prelili kri za svojo domovino in svojega ljubljenege vladarja. Niso nas lansko leto zastoni nazivali elitno gardo b h 4; kjer se je kaj skvarilo, pa smo zopet popravili ...

Národna.

„Zakaj že greš nocoj?“

„Zdaj moram iti v boj!“

Me cesar, domovina kliče.

Poslal pozdrave bom čez griče!“

In mati žalostna vsa,

nevesta je zaplakala:

„Pa piši kaj, pa piši kaj!“

„Bom že, bom že, vsak teden vsaj.“

In šel od doma je pojoč

odpotoval v temno noč

a pisal ni še nič domov

odkar zapustil je očetov krov.

In ko so bili zbrani vsi

v majhni kočici nekoč,

udarilo na okno je,

zapelo je v temno noč.

„Ta zvok prišel je iz daljin,“

razlagal jim je stari mož,

„pošilja ga vaš mrtvi sin,

to zadnji je njegov spomin!“ J. M.

Gospodarstvo.

Lepo sadno drevje se dobi iz drevesnice kmetijske šole na Grmu, in sicer visoko in pritlično drevje najbolj priznanih vrst. Cena visokim jablanam po 1 K 20 h do 1 K 50 h, visokim hruškam po 1 K 40 h do 1 K 70, pritličnim jablanam in hruškam po 2 K. Naročila se izvršujejo proti povzetju.

Cepljene trte na ripario portalis se dobé iz trtnice kmetijske šole na Grmu (pošta Novo mesto) in sicer sledečih vrst: kraljevina, silvanec, veltinec, rdeči vrh, beli burgundec, traminec, žlahtnina, portugalka, rulanec, žametna črnina in pariška žlahtnina. — Cena posameznim cepljenkam 30 h, cena od 1000 cepljenk dalje 24 h. Naprodaj so tudi bilfe riparie portalis in aramon rupestris. Cena po dogovoru.

Oddaja žvepla vinogradnikom. Deželni odbor je razdelil letos vsega skupaj štiri vagone žvepla, in sicer tri vagone v času žveplanja in eden vagon pozneje za prvo potrebo prihodnjega leta. Od prvih treh vagonov so prišle na posamezne vinorodne okraje sledeče množine naročenega žvepla in sicer: na Postojnski okraj, t. j. v Vipavsko dolino 23.520 kg, na Črnomaljski 3462 kg, na Novomeški 1536 kg, na Krški 1382 kg, in na Kočevski 100 kg, skupaj 30.000 kg. Pretežna večina je šla tedaj v Vipavsko dolino, ki se ima od nekdanj bojevat z grozdno plesnijo in kjer so gospodarji vajeni temu delu. Vsi drugi okraji so naročili dosti manj žvepla, dasi bi ga bili letos več potrebovali, in velja to posebno za Črnomaljski okraj. Četrty vagon se je po došlih naročilih tako-le porabil: V Postojnski okraj se je dalo 4133 kilogr., v Črnomaljski 2079 kg, v Novomeški 1641 kg, v krški 1947 kg in v litijski 200 kg. Iz teh naročil je povzeti, da so se tudi dolenski vinogradniki po letošnjih težkih izkušnjah začeli bolj zanimati za žveplanje trt, kajti prejeli so od zadnjega vagona okroglo 6000 kg, tedaj več kakor polovico. Od skupne množine 40.000 kg žvepla je odpadlo potemtakem za Vipavsko dolino 27.653 kg, za Belo Krajino 5541 kg, za Novomeški okraj 3177 kg, za Krški okraj 3329 kg, za Litijski okraj 200 kg in za Kočevski okraj 100 kg. Žveplo je dobro učinkovalo, le škoda, da se je zaradi posledic njegove lahke vnetljivosti prva pošiljatev preveč zakasnila.

150 letnica rojstva Radeckega.

V četrtek, dne 2. novembra je preteklo 150 let, kar se je rodil leta 1766 v vasi Trebnici na Češkem junak avstrijskih junakov grof Ivan Josip Radecki. V zgodnji mladosti ga je najbolj zanimala zgodovina in najraje je čital životopise znamenitih vojvod in zmagovalcev. Ni čudo torej, da se je kot 18 letni mladenič posvetil vojaškemu stanu. Sam pravi, da mu je bil vojaški stan vse, tudi njegova domovina, ker je izgubil v rani mladosti svoje roditelje. Dne 8. avgusta l. 1784 je stopil kot kadet v drugi kirasirski konjeniški polk grofa Karameljia in prvič je bil v posadki v Jasz-Bereny na Ogrskem. Že tukaj se je tako odlikoval, da je postal 3. februarja 1786 že poročnik in prihodnje leto že nadporočnik.

Vojske s Turki, katero je slavno končal general Lavdon, se je udeležil naš Radecki kot ordonančni častnik. Tukaj je bila prva šola za Radeckega. Kako se je navzel duha slavnega Lavdona in kakšnih velikanskih vojaških znanosti si je pridobil tačas, o tem zadostno sprčuje vse njegovo junaško življenje do njegove smrti.

Grof Radecki je bil najslovitejši avstrijski vojskovodja in sploh eden najslavnejših vojskovodij vseh časov in vseh narodov. Malo je slavnih vojskovodij, o katerih se zamore reči, da jim je bila vojna sreča naklonjena od mladostne dobe do hladnega groba, kakor to velja o pokojnem velikem maršalu, ki je umrl naravne smrti v visoki starosti 91 let, dne 5. januarja 1858, nepremagan od nobene sovražne armade.

Kot mlad častnik si je pridobil, kakor smo rekli, v turški vojski prve laborike; nadalje se je udeležil vseh bojev italijanske in francoske revolucije, cele vrste Napoleonovih vojsk do bitke narodov pri Lipskem ter vseh bojev na Laškem do leta 1849, ko je tega leta kot 82 letni starček užugal Lahe pri Kustoci in Novari.

Radecki je služil petim vladarjem: Jožefu II., Leopoldu, Francu, Ferdinandu in sedanjemu slavno-vladajočemu cesarju Francu Jožefu I. Radecki je bil 17 krat v vojski in sedemkrat ranjen; devet konj so sovražniki postrelili pod njim; imel je 42 redov in visokih odlikovanj.

Vojski so nazivali Radeckega sploh „očeta“ ker bil jim je zares vedno skrben oče, ki je ljubil svoje vojake in hvalil njihovo junaštvo. Grof Radecki je dajal pa tudi vsikdar najlepši zgled svojega katoliškega mišljenja in verskega prepričanja, katerega ni nikdar skrival do smrti. Z rožnim vencem v roki je vodil čete v boj po gotovo zmago.

Ne grška, ne rimska država ne more pokazati iz junaških svojih časov lepšega, čistejšega značaja, kakor je bil maršal Radecki. Dal Bog, da bi duh njegovih krasnih uzornih lastnosti: domoljubje, zvestoba do cesarja ter hrabrost, preveval še tudi dandanes našo armado, da jo stori nepremagljivo tudi v sedanji borbi z verolomnim Lahom!

Radecki pa nam ostane večni dokaz, da je božja previdnost v vseh časih naklonila avstrijski vladarski hiši v najhujših stiskah rešilne može zmagovalnih dejanj, ki so vodili hrabre in zveste vojne h končni slavni zmagi, dočim je žrtvovalo domoljubje največje žrtve.

Bog obvaruj tudi nadalje vladarsko hišo in njeno avstro-ogrsko monarhijo!

„Dol. Novice“ bi ne smele manjkati v nobeni hiši na Dolenjskem.

Požigi v celjski okolici.

Po „Slovencu“.

Dne 4. t. m. proti 9. uri zvečer je bila alarmirana požarna bramba po strelu na Miklavževem hribu. V ognju je bilo gospodarsko poslopje posestnika Confidentija v Savodni, 5 minut oddaljeni vasi pri Celju.

Takoj prihitelim požarnim brambam iz Celja in celjske okolice se je posrečilo ogenj lokalizirati, da se ni razširil na sosednja poslopja. Zgorelo je precej spravljivih poljskih pridelkov in orodja. — V nedeljo zvečer proti 7. uri zopet počil strel. Krvavo je rdečilo nebo v isti smeri nad mestom. Gorelo je zopet v Savodni, kakih 150 korakov oddaljeno od Confidentija. V plamenih je stala hiša in gospodarsko poslopje posestnice Srebočan. Veter je močno pihal in nosil ogorke po bližnjih strehah, ki pa so k sreči vse iz opeke, ker drugače bi bila brezdomno zgorela cela vas. Požarne brambe so bile takoj zopet na licu mesta in so po večurnem naporu delu omejile ogenj. Posestnica Srebočan trpi ogromno škodo. Zgorelo ji je 12 svinj ter mnogo blaga v vrednosti par tisoč kron (je trgovka z drobnarijami) ter vsi poljski pridelki in pohištvo. Prebivalstvo Savodne je po teh dveh hitro sledečih požarih bilo zelo razburjeno. Oblasti so storile vse, da bi prišle na sled požigalca. — Po teh dveh požarih je upalo prebivalstvo prihodnje noči mirneje spati. Pa zopet v ponedeljek proti 9. uri zvečer naznanita strela iz topiča ogenj v bližini. Zopet se v isti smeri zasvita nad mestom, in ljudje so v razburjenosti hiteli na kraj požara. Gorelo je v vasi Čret, 5 minut oddaljeni od Savodne. V plamenih je stalo še-le novo gospodarsko poslopje posestnika Štora. Požarne brambe so zopet takoj prihiteli in neumorno gasile. Prišlo je takoj tudi vojaštvo in Teharčani s svojo brizgalno, in ogenj se je posrečilo omejiti na eno poslopje. Škoda je tudi tukaj velika. — Oblastim se je isti večer posrečilo, prijeti zločinca v osebi nekega berača, ki je obstal čisto mirno, da je zažgal pri posestnici Srebočan s cigareto po neprevidnosti. Ljudstvo pa je mnenja, da je ta berač samo orožje organizirane bande, ki zažiga po okolici. To se potrjuje tudi s tem, ker so hoteli neznani zlikovci v noči pred požarom pri Confidentiju vlomiti pri istem. Confidentijev sin sliši ponoči šum pri hišnih vratih in gre pogledat po vzroku istega. Ko odpre vrata, stoji pred istimi črno maskirani moški, ki takoj potegne dolgi nož in obenem zažvižga. Takoj priskočita istemu na pomoč še dve črno maskirani postavi. Sin zbeži skozi vrata, zlikovci pa v gozd pri Sv. Jožefu. V noči nato izbruhne požar pri Confidentiju. — Razburjenje prebivalstva se je pa še bolj povečalo v terek proti 6. uri zvečer, ko zopet — četrty — počil strel in signalizira ogenj. Zopet požar pri Confidentiju. Požarni brambi sta takoj zopet prihiteli in po parurnem delu omejili ogenj. Med tem ko je gorelo pri Confidentiju, so opazili v bližnjem grmovju dve postavi čepeti, enega vojaka in enega civilista. Oba sta zbežala v bližnji Jožefov gozd in se ju ni posrečilo prijeti. Na nekem drevesu so našli pritrjen listič z napisom: „Gorelo bo tako dolgo, dokler se ne konča vojska!“ Upamo, da se oblastim kmalu posreči izslediti zločince in jih dovesti roki pravice, da dobijo zaslužno kazeno. — Okolica je zastražena po varnostnih organih.

Loterijske številke.

Gradec, 8. novembra 62 39 27 25 86

IVAN SVETEC

brivec in vlasuljar RUDOLFOVO

Glavni trg, nasproti mestni hiši priporoča že izgotovljene lasne kite v vseh barvah. Izdeluje tudi druge lasne potrebščine ter ima vedno v zalogi podlage, mila, pristno tekočino Hair-petrol in Bayrum proti izpadanju las, potem Burgit za sigurno odstranitev kurjih očes in druge toaletne stvari. — Kupuje na drobno in debelo zmešane in rezane ženske lase. 128-24-24

V najem se išče v mestu 98-2-2

lep, velik lokal

Ponudbe na upravnishvo „Dol. Novic“.

Tisk J. Krajec nasl.

Odgovorni urednik Urban Horvat.